

ПОТАПОВА

УДК 658.114

ЛЕВАШЕВА

Наталя Олександрівна
potapova.natalya.a@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ
ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ

Софія Сергіївна

MODERN APPROACHES IN INVENTORY
MANAGEMENT OF LIGHT INDUSTRY
ENTERPRISES

к.е.н., доцент кафедри,
Харківський інститут
фінансів Київського
національного тогочесно-
економічного університету

студент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного тогочесно-
економічного університету

Статтю присвячено дослідженню теоретичних засад, прийомів та шляхів оптимізації управління матеріальними ресурсами підприємств легкої промисловості на базі методів нормування. Обґрунтовано необхідність системного підходу до коректування структури, форм і методів управління матеріальними ресурсами в сучасних економічних умовах. Запропоновано узагальнену модель функціонування системи нормування матеріальних ресурсів в умовах автоматизації процесів управління. Визначено напрями проведення подальших досліджень та вдосконалення отриманої моделі.

* * *

Статья посвящена исследованию теоретических основ, приемов и путей оптимизации управления материальными ресурсами предприятий легкой промышленности на базе методов нормирования. Обоснована необходимость системного подхода к корректировке структуры, форм и методов управления материальными ресурсами в современных экономических условиях. Предложена обобщенная модель функционирования системы нормирования материальных ресурсов в условиях автоматизации процессов управления. Определены направления проведения дальнейших исследований и совершенствования полученной модели.

* * *

Introduction. The need to increase the efficiency of the operation of enterprises of the industrial complex and light industry in particular, can be ensured by integration on the basis of management of economic processes, which connect the internal resources of the subject of the economy and the environment. In this context, the qualitative management of inventories of material resources, which by the end of 2017 amounted to more than 23% in the total volume of working capital assets of light industry enterprises, became of particular importance.

Purpose. The purpose of the paper is to study the theoretical foundations and practical features of the process of valuing the costs of material resources of light industry enterprises and identify possible directions for its improvement.

Results. It is known that information on the rates of consumption and use of material resources in the industrial complex, and in particular in light industry, is applied on the largest scale and takes the largest share of all types of normative information. It is common knowledge of the high complexity of collecting, processing and storing this information. Thus, the objective necessity of managing the system of material rationing by the levels of the hierarchy is the introduction of systems of valuation of materials. The article substantiates the necessity of a systematic approach to the correction of the structure, forms and methods of material resources management in modern economic conditions. The generalized model of functioning of the system of valuation of material resources in the conditions of automation of control processes is offered.

Conclusion. Thus, the improvement of the costing of materials at light industry enterprises should be carried out continuously, as the continuous scientific and technological progress itself, which includes the creation of new designs of products, technologies of their production, new materials, progressive means and methods of production management.

Ключові слова: матеріальні ресурси, нормування, управління запасами, узагальнена модель

Ключевые слова: материальные ресурсы, нормирование, управление запасами, обобщенная модель

Keywords: material resources, setting of norms, control of inventories, generalized model

ВСТУП

Необхідність підвищення ефективності функціонування підприємств промислового комплексу і підприємств легкої промисловості зокрема, може бути забезпечена інтеграцією на базі управління економічних процесів, які пов'язують внутрішні ресурси суб'єкта господарювання і зовнішнього середовища. У цьому контексті особливого значення набуває якісне управління запасами матеріальних ресурсів, які станом на кінець 2017 р. склали більше ніж 23 % в загальному обсязі оборотних активів підприємств легкої промисловості [2]. Різним аспектам цієї проблематики присвячені роботи вітчизняних вчених та зарубіжних вчених: В.В. Ковальова, К.Л. Багрій, Є.С. Стоянової, І.Т. Балабанова, К.В. Образцової, А.В. Шульги, Н.О. Иван-

ченко, С.Л. Кучер Є.Ф. Бріггема, Дж.П. Вумека, Д.Т. Джонса, М.Р. Ліндерса, Дж.В. Хорна, Дж.К. Шима, Таїті Оно.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні теоретичних засад та практичних особливостей процесу нормування витрат матеріальних ресурсів підприємств легкої промисловості і визначення можливих напрямів щодо його удосконалення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною і методологічною основою статті виступають дослідження вітчизняних та іноземних фахівців у галузі обліку, нормування та аналізу господарської діяльності підприємств, а також законодавчі акти і нормативні документи Президента України, Вер-

ховної Ради України та Кабінету Міністрів України з економічних питань. При проведенні дослідження використані методи діалектичного аналізу та синтезу, логічний і історичний підходи, а також, методи логічного узагальнення, порівняння та формалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відомо, що інформація про норми витрат і використання матеріальних ресурсів в промисловому комплексі, й зокрема в легкій промисловості, застосовується в найбільш великих масштабах і займає серед всіх видів нормативної інформації найбільшу питому вагу. Загальновідома висока трудомісткість збору, переробки та зберігання цієї інформації. Таким чином, визначається об'єктивна необхідність управління системою матеріального нормування за рівнями ієрархії - впровадження систем нормування матеріалів.

Коротко суть системного підходу полягає в наступному [1]:

1. Об'єкт, процес або явище розглядаються як система, тобто сукупність елементів, що утворюють єдине ціле з його цілями, критеріями функціонування, структурою, керованими параметрами і зв'язками.

2. Аналіз системи являє собою процес здійснення певних процедур, які виконуються в логічній послідовності. До таких процедур відносять: постановка завдання, тобто визначення об'єкта вивчення, постановка цілей, завдання критеріїв для вивчення об'єкта і управління ним; окреслення меж досліджуваної системи і її первинна структуризація; складання математичної або економічної моделі досліджуваної системи, її параметризація, встановлення залежностей між введеними параметрами; виявлення причини появи проблеми; визначення можливих способів усунення цієї проблеми; вибір найбільш прийнятних способів вирішення проблеми; організація обраних способів в систему; реалізація системи з перевіркою можливості вирішення проблеми.

3. Розглянуту проблему послідовно розчленовують на окремі підпроблеми. Це повинно здійснюватися до тих пір, поки можливі рішення кожної з них не виявляються очевидними, такими що наочно демонструються і легко вимірюються. Ефективність розчленування проблеми на окремі підпроблеми полягає саме в тому, що вона забезпечує послідовну конкретизацію вимог до системи і її елементів, після чого полегшується пошук шляхів і способів задоволення цих вимог.

4. Процес вирішення проблеми, по суті, полягає в розробці такої системи, яка на відміну від існуючої забезпечить краще здійснення поставлених цілей, тому досліджувана система замінюється новою, розробленою в результаті застосування системного підходу.

Якщо застосувати такий підхід до вдосконалення матеріального нормування, то першим кроком вдосконалення є побудова його максимально узагальненої, принципової моделі. При здійсненні перерахованих процедур виходить модель виду, представленого на рис. 1.

Виявлення і певне рішення проблеми наступних порядків можна продемонструвати на прикладі розкриття конкретних напрямів удосконалення організації та методології матеріального нормування.

Удосконалення організаційної структури і функ-

цій нормування витрат матеріалів охоплює: аналіз повноти складу ланок управління цим процесом в рамках галузі, підгалузі, підприємства; аналіз забезпеченості підрозділів матеріального нормування положеннями про їхні права та обов'язки, методиками та інструкціями щодо визначення нормативних показників; оптимізацію або раціоналізацію структури і функцій ланок матеріального нормування; створення та впровадження системи матеріального стимулювання за розробку і застосування прогресивних норм витрати матеріальних ресурсів [4].

При аналізі складу ланок управління матеріальним нормуванням на кожному рівні управління може виявитися, що на будь-якому з них відсутній підрозділ з матеріального нормування або його функції виконують інші підрозділи, які зважаючи на завантаженість своєї роботою виконують ці функції не в повному обсязі. За результатами аналізу розробляються відповідні пропозиції, які затверджуються наказом по галузі, підгалузі, підприємству з обов'язковим зазначенням осіб, відповідальних за певну ділянку роботи.

У багатьох випадках при аналізі організації матеріального нормування виявляється відсутність або застосування застарілих положень про ланки управління матеріальним нормуванням, недостатнє врахування в них нових техніко-технологічних, нормативних і методичних матеріалів, і по виявленні недоліків вживаються відповідні заходи.

Питання про оптимізацію або раціоналізацію структури матеріального нормування неминуче постає при розробці автоматизованих систем нормування в галузях, підгалузях, підприємствах. Проблема оптимізації структури служб матеріального нормування виникає і при уточненні генеральних схем управління, де слід передбачати раціональну ступінь надійності та економічності роботи служб поряд з оперативною гнучкістю у прийнятті рішень [3].

Системний підхід передбачає підрозділ проблеми вдосконалення методології матеріального нормування на наступні великі підпроблеми:

1) аналіз відповідності методологічної бази (всього комплексу застосовуваних методів) нормування витрат матеріалів у галузі міжгалузевим методологічним вимогам. Ця робота повинна охоплювати вивчення галузевих методик і інструкцій по визначенню норм і нормативів витрат і використання матеріалів для оцінки їх наукової обґрунтованості. Як показує практика такого аналізу, багато хто з діючих в галузях промисловості методик і інструкцій вимагають певного уточнення, додаткового обліку в них таких факторів, як коливання обсягів виробництва продукції, зміна переліку застосовуваних матеріалів і так далі. Для того щоб галузеві методики та інструкції по нормуванню витрат матеріалів відповідали міжгалузевим методологічним вимогам, необхідно провести оцінку їх наукової обґрунтованості, домогтися повного охоплення методиками та інструкціями необхідного переліку споживаних галузю матеріалів;

2) аналіз прийнятої в галузі класифікації норм витрати матеріалів і її уточнення відповідно до вимог наукової класифікації;

Умовні позначення функцій: 1а – попередні значення параметрів, що плануються; 1б – уточнені попередні значення параметрів, що плануються; 1в – затверджені значення параметрів, що плануються; 2а – проекти організаційних параметрів на період, який планується; 2б – уточнені проекти організаційних параметрів на період, який планується; 2в – затверджені проекти організаційних параметрів на період, який планується; 3а – запити з контролю виконання параметрів, що плануються; 3б – відповіді з контролю виконання параметрів, що плануються; 4а – запити з оперативного управління нормуванням матеріальних ресурсів; 4б – відповіді з оперативного управління нормуванням матеріальних ресурсів.

Рис. 1. Узагальнена модель функціонування системи нормування матеріальних ресурсів

3) аналіз складу вихідної нормативної інформації, в першу чергу аналіз і уточнення прийнятих в матеріальному нормуванні галузі вимірників норм витрати матеріалів, оскільки впровадження нових конструкцій і технологій виробництва продукції, більш швидка зміна виробів, їх безперервне оновлення і вдосконалення означають прискорення темпів безперервного зміни об'єктів виробництва, прийнятих за вимірвачі норм;

4) аналіз методів визначення норм і нормативів витрат і використання матеріалів, що застосовуються в галузі та на підприємстві, з метою вибору з них найбільш ефективних для умов впровадження та функціонування автоматизованих систем нормування матеріалів;

5) аналіз факторів, що відбивають специфіку галузевого споживання матеріальних ресурсів, і облік їх в методиках, розрахованих на застосування декількома

галузями, для того щоб методична база галузі більшою мірою відповідала конкретним умовам застосування цих методик;

6) розробка уточнених інформаційних моделей по всьому переліку функцій матеріального нормування з охопленням кожного рівня управління цим процесом, оскільки впровадження автоматизованих систем нормування матеріальних ресурсів вимагає уточнення напрямів та обсягів інформаційних потоків.

Удосконалення нормування витрат матеріалів у галузях промисловості закінчується створенням, або розробкою уточнених в порівнянні з діючими раніше, єдиних галузевих основних положень з нормування витрат матеріалів для умов автоматизованих систем нормування матеріалів. У цих документах закріплюються шляхи, форми і способи більш досконалої орга-

нізації і методології нормування матеріальних ресурсів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, вдосконалення нормування витрат матеріалів на підприємствах легкої промисловості повинно здійснюватися безперервно, як безперервний сам науково-технічний прогрес, що включає в себе створення нових конструкцій виробів, технологій їх виробництва, нових матеріалів, прогресивних засобів і методів управління виробництвом.

Список використаних джерел

1. Багрій К.Л. Удосконалення системного аналізу матеріальних запасів у системі управління суб'єктом господарювання. Вісн. Чернівецького торговельно-економічного інституту: Економічні науки. 2011. Вип. 3. С. 351-355.

2. Державна служба статистики URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

3. Іванченко Н.О. Аналіз сучасних систем та методів ефективного управління матеріальними ресурсами. Проблеми системного підходу в економіці. 2015. № 51. С. 55-59.

4. Образцова К.В. Системи та моделі управління запасами підприємства. Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. 2012. Вип. 3. С. 70-73.

References

1. Bahriy K.L. Improvement of system analysis of material stocks in the management system by a subject of management. Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute: Economics. 2011. Issue 3. pp. 351-355. (in Ukrainian)

2. State Statistics Service. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)

3. Ivanchenko N.O. Analysis of modern systems and methods of effective management of material resources. Problems of the system approach in the economy. 2015. № 51. pp. 55-59. (in Ukrainian)

4. Obratsova K.V. Systems and models of inventory management of the enterprise. Collection of scientific works of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport after academician V. Lazaryan. 2012. Issue 3. pp. 70-73. (in Ukrainian)